

الحكم تقود إلى السعادة

الجزء السادس

«Хикматлар – саодатга етаклар»

Олтинчи китоб

Тузувчи ва таржимон:

Анвар Аҳмад

Тошкент:
2015 йил

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ТАҚДИМ

Ўзининг илоҳий ҳикмати ила инсонни ҳикматга қобилиятли ва мойил қилиб яратиб, бу билан уни бошқа махлуқотлардан имтиёзли қилган, унга Ўз даргоҳидан ҳикматлар илҳом этган, энг олий ҳикматларни ваҳий қилиб юборган, ҳар бир иши ҳикматли бўлган Ҳаким Зот – Роббимиз Аллоҳ субҳанаху ва таолога Ўзининг ҳикматлари кўламича ҳамду санолар бўлсин!

Ҳаким Зотнинг энг ҳаким бандаси, инсониятга ҳикматни – суннатни ўргатган, ўлмас ҳикматлар қолдирган, бутун ҳаёти тўлалигича ҳикмат бўлган, башариятнинг ҳакими, севиқли Расулимиз Муҳаммад Мустафо соллаллоху алайҳи васалламга айтган ҳикматлари ададича салавоту саломлар бўлсин!

Ҳикматга ошиқ бўлган, қалблари ҳикмат нурига тўлган, бутун ҳаётини ҳикмат асосида қуришга интилан ҳикматли бандаларга Аллоҳнинг ризоси ва раҳмати бўлсин!

Аллоҳ таоло инсонни бошқа мавжудотларни яратганидек, «Бўл!» деган амр билан эмас, балки Ўз кўли билан яратиб, унга Ўз ҳузуридан руҳ пуфлаган. Шунинг учун инсон бошқа бирор жонзотда топилмайдиган хусусиятларга эга бўлди. Инсонни бошқа махлуқотлардан фарқлаб турадиган ана шундай хусусиятларидан бири – унинг ҳикматга ошнолигидир. Инсоннинг ҳикматга бўлган интилиши ундаги ақл жавҳарига бевосита боғлиқдир. Аммо ҳикмат инсоннинг фақатгина ақлий қобилиятининг маҳсули эмас. У кўпроқ руҳнинг маркази бўлмиш қалбга боғлиқдир. Бошқача қилиб айтганда, унинг булоғи ҳам қалб, сингадиган ўрни ҳам қалбдир. Инсоннинг қалби қанчалик мусаффо бўлса, ҳикматга шунча кўпроқ мойил бўлади, уни яхшироқ сингдиради ва ўзи ҳам аста-секин ҳикмат булоғига айланиб боради. Ана шундай қалб эгаси ҳаким дейилади.

Хўш, ҳикмат ўзи нима? Унинг мазмун-моҳияти нимадан иборат?

«Ҳикмат» арабча сўз бўлиб, «мустаҳкамлик», «ман қилиш», «донишмандлик», «оқилоналик», «ҳукм» маъноларини билдиради. Уламолар ҳикматга турлича таъриф берганлар.

Ибн Мурдавайҳ Ибн Аббос розияллоху анҳумодан нақл қилади: «Ҳикмат – ақл, фаҳм ва топқирликдир».

Роғиб айтади: «Ҳикмат – илм ва амалда ҳақиқатни топишдир».

Абу Ҳайён айтади: «Ҳикмат – одамлар ваъз оладиган, ўзларига танбех оладиган ва бир-бирларига айтиб юрадиган мантиқдир».

«Ал-Муъжамул-васит» китобида шундай дейилади: «Ҳикмат – энг афзал илмлар асосида ишларнинг энг афзалини билиш, тушуниб етишдир».

Ҳакимларнинг кўплари ҳикматга қуйидагича таъриф беришади: «Ҳикмат – нарсаларнинг ҳақиқатини инсоннинг имконияти етадиган даражада асл ҳолида билишдир».

«Ҳикмат» сўзи бизнинг тилимизда ҳам юқоридагига яқин маъноларда ишлатилади. Донишмандликка, оқилона гап-сўзларга, иш-ҳолатларнинг сир-асрорларига нисбатан ҳам айнан ҳикмат сўзи қўлланилади.

Инсоният тарихида ўзининг ҳикматли гаплари билан ном чиқарган биринчи зот Довуд алайҳиссалом ҳисобланадилар. Ҳикмат билан танилган, ҳақимларнинг устози деб тан олинган буюк шахс – Лукмон Ҳақим ҳам Довуд алайҳиссаломнинг шогирди ҳисобланади. Аллоҳ таоло Қуръони Каримда Лукмон Ҳақим ҳақида шундай дейди:

«Батаҳқиқ, Биз Лукмонга Аллоҳга шукр қилгин дея ҳикматни бердик. Ким шукр келтирса, фақат ўзи учун шукр келтиради. Ким куфр келтирса, албатта, Аллоҳ Ғаний ва мақтовга сазовор Зотдир» (Лукмон сураси, 12-оят).

Аллоҳ таолонинг Лукмонга ҳикмат неъматини берганини алоҳида таъкидлаши, унинг ҳақимлигини мақташи, айрим ҳикматли сўзларини сиз билан бизларга насихат ўлароқ келтириши, Қуръони Каримдаги бир сурани унинг номи билан аташи – барча-барчаси Аллоҳ таолонинг ҳузурида ҳикматнинг нақадар юксак эътибори борлигини кўрсатади.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Қуръони Каримда пайғамбарлик вазифаларидан бири – кишиларга ҳикматни ўргатиш эканини очиқ айтиб қўйган:

«Шунингдек, ичингизга ўзингиздан, сизларга оятларимизни тиловат қиладиган, сизларни поклайдиган, сизларга китобни, ҳикматни ва билмайдиган нарсаларингизни ўргатадиган Расул юбордик» (Бақара сураси, 151-оят).

Ҳа, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг пайғамбарлик ҳаётидаги асосий вазифаларидан бири инсонларга ҳикматни ўргатиш бўлган. У зотнинг суннатлари тўла ҳикматдир. Сўзлаган сўзлари ҳам, қилган ишлари ҳам, ҳатто сукутлари ҳам ҳикматдан иборат эди. Шу боис, муфассир уламоларимиз оятдаги «ҳикмат»ни «суннат» деб тафсир қилганлар. Дарҳақиқат, ҳикматнинг энг олий намуналари Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларида акс этган.

Ҳикмат деганда биринчи бўлиб инсоннинг ўз Яратувчисини таниши тушунилиши лозим. Имом Ғаззолий айтади: «Ҳамма нарсани билган, лекин Аллоҳни танимаган кишини ҳақим деб бўлмайди, чунки у энг улуғ ва энг афзал маърифатдан маҳрумдир».

Ҳикмат инсоннинг ҳаётини тартибга солишга, унинг осойишта, сермазмун ва сермахсул ҳаёт кечиршига, хато-камчиликлардан, тойилишлардан холи бўлишга хизмат қилувчи юксак билимдир. Ҳикмат инсоннинг ақлини чархлайди, заковатини оширади. Ҳикмат билан иш тутиш инсоннинг оиладаги, жамиятдаги, ҳатто ўз наздидаги мартабасини кўтаради. Ҳикматлар инсонга ҳаёт тажрибасининг тайёр хулосасини тақдим қилади.

Бир ҳақимдан: «Инсон бир неча юз йил умр кўриши мумкинми?» деб сўрашибди. У: «Ҳа», деб жавоб берибди. «Қандай қилиб?» дейишибди. Шунда

ҳаким: «Китоб ўқиб. Китоб бир инсоннинг бир неча йил, балки бир умрлик тажриба ва билимларининг хулосаси ўлароқ дунёга келади. Уни ўқиган киши ўшанча умр кўрган ҳисобланади», деб айтган экан.

Инсонга ана шундай асрларга татиғулик умр бахш эта олувчи китоблар ичида энг қимматлиси, шубҳасиз, ваъзу-ҳикматга доир асарлардир. Бинобарин, ҳикматларни ўзига сингдира билган одам минг йиллаб умр кўргандек тажрибага эга бўлади. Зеро, айрим ҳикматлар бутун бир инсон умрининг хулосаси ўлароқ дунёга келган. Бундай ҳикматларни ўрганган киши ўша ҳикматларни айтган инсонларнинг умрича ҳаёт кечиргандек бўлади.

Ислом уммати ҳикматни ўрганишга, уни ҳаётда акс эттиришга, ҳар бир иш ортидаги ҳикматларни очиб беришга қадимдан интилиб келган. Жумладан, улуғ аждодларимиз ҳам ҳақиқий ҳикматпарвар, ҳикматга шайдо инсонлар бўлишган. Шунинг учун ҳам улуғ бобокалонларимизнинг илмий меросларида дунёдаги энг гўзал ҳикматлар акс этган. Бунинг натижаси ўлароқ, халқимизда ҳикматли сўзларга бўлган қизиқиш бошқа халқларга қараганда анча юқори даражада туради. Ушбу ҳақиқатни яхши англаган устоз Анвар Аҳмад жаноблари араб адабиётларидан юзлаб ҳикматларни тўплаб, уларни ўзбек тилига таржима қилиб, www.arabic.uz сайтининг «Тасвирдаги ҳикматлар» бўлимида мунтазам бериб боришни йўлга қўйдилар. Бундан кўпчилик ўқувчилар мамнун бўлишди, кўплаб яхши фойдалар олишди. Бу олқишлардан илҳомланган мухтарам таржимонимиз интернет оламига сайр қилиш имкони бўлмаган ўқувчиларга ҳам ушбу гавҳарлардан баҳраманд қилиш ниятида мазкур ҳикматларни рисола шаклида чоп этишга қарор қилдилар. Қўлингиздаги китобча ушбу хайрли ишда қўйилган илк қадам, ўзига хос дебочадир.

Бугунги кунда маълумот ўқиш учун турли замонавий воситалар беҳад кўпайиб, оммалашиб, қулайлашиб, ўқувчиларни ўзига ром этган бўлса-да, китоб ўзининг қийматини йўқотгани йўқ. Китоблар барибир илм-маърифат манбаи ўлароқ китоб расталарини тўлдириб турибди. Дарҳақиқат, китобнинг ўрни бошқа. Ундан фойдаланиш учун электр токи, бирор жиҳоз ва шунга ўхшаш омиллар шарт эмас. У қачон қўл чўзсангиз, «Лаббай!» деб келадиган, то сиз зериккунингизча сиздан аримайдиган энг вафодор дўстдир, суҳбатдошдир. Ана шу эътибордан, таржима қилинган ҳикматларни китоб шаклида тақдим этилишини қўллаб-қувватлаш лозим.

Ушбу рисоладаги ҳикматлар маълум бир соҳага чекланмаган бўлиб, эркин мавзудадир. Унда инсоннинг Аллоҳ таоло билан бўладиган муносабатлари, бошқа инсонлар билан бўладиган алоқалари ҳамда ички оламини назорат қилиш, кишининг ўз-ўзини тарбиялашига доир хилма-хил ҳикматлар мавжуд. Уларда саҳобаи киромлардан тортиб, бугунги кундаги донишманд инсонларнинг кўплаб қимматли фикр-мулоҳазалари ўз ифодасини топган. Ҳар бир ҳикматга махсус расм ишланган. Китобчадан кўзланган мақсадлардан бири – араб тилини янги ўрганган кишиларда таржима малакасини ошириш бўлгани боис, аввал суратларда ҳикматнинг арабча матни берилиб, таржима сурат остида тақдим этилган. Бу ҳам яхши бир услуб: ўқувчи

таржима қилишни ўрганиш билан бирга энг қимматли ва сара маълумотларга, илм-маърифатга эга бўлади.

Ҳикматларнинг кўпи халқ оғзаки ижодига айланиб улгургани учун кўп ўринда уларнинг муаллифи шахсан кўрсатилмаган. Аммо таржимонимиз омонат сифатида, уларни асосан қуйидаги интернет саҳифаларидан олинганини айтади:

- (1) ثقّف نفسك
- (2) كلام من القلب
- (3) خذ الحكمة
- (4) بستان الحكماء
- (5) ثقافة حول العالم
- (6) الموسوعة بوك
- (7) ثقافة وعلوم
- (8) حكمة اليوم
- (9) عجائب وغرائب حول العالم
- (10) أقوال أعجبتني
- (11) كنوز من الحكمة
- (12) ذكر الله
- (13) عذب الكلام
- (14) عالم الثقافة والمعرفة

Ҳикматларни таржима қилишда имкон қадар ўртача йўл тутишга ҳаракат қилинган: бир йўла матнга ёпишиб олиб, айнан сўзма-сўз таржима қилишдан ҳам, матнни бир четга қўйиб, умумий маънони таржима қилишдан ҳам қочилган. Зеро, таржима тамоман сўзма-сўз бўлиб қолса, тил ўрганувчиларнинг малакасини ошира олмайди, натижада ўқувчи ғализ ва тор таржима қилишдан нарига ўта олмай қолади. Агар умумий мазмунни ўгиришга ўтилса, бунда ҳам ўқувчида таржима маҳорати шаклланмайди, матнни тўлиқ эмас, балки хулоса шаклида таржима қиладиган ва қоидаларни ишлата билмайдиган бўлиб қолади. Агар ўқувчиларимиз ушбу таржимадан ва ундаги маънолардан озгина бўлса-да фойда олсалар, мақсадга етган бўламиз.

Аллоҳ талодан ушбу камтарона уринишни Ўз даргоҳида ҳусни қабул айлаб, барча китобхонларимиз учун манфаатли қилсин. Муҳтарам таржимонимиз Анвар Аҳмад жанобларига оилавий бахт-саодат, сўнмас ғайрат, ижодий ишларига барака ато этсин.

Ушбу «**Ҳикматлар – саодатга етаклар**» "الحكم – تقود إلى السعادة" китобининг кейинги қисмларини ҳам китобхонларга тез кунларда, янада юқорироқ савияда тақдим этиб боришларида Ўзи мададкор бўлсин.

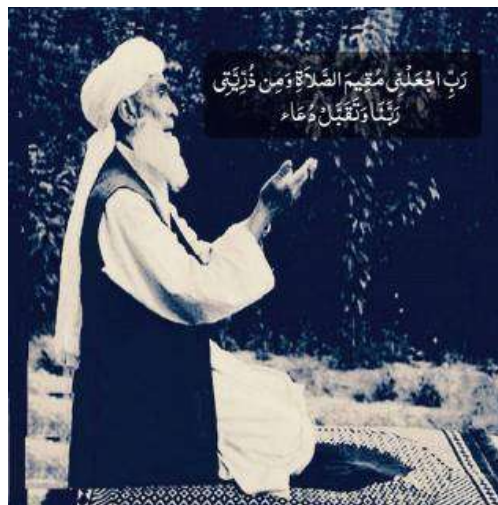
1112. Чап қўлда ичимлик ичиш ва овқатланиш хусусида: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Чап қўлда овқат еманглар, чунки шайтон чап қўлида ейди», деганлар». *Имом Муслим ривоят қилган.*

1113. Эркак киши йиғладими, билгинки, унинг ғам-андуҳи тоғлар чўққисидан ҳам юқорилаган бўлади.

1114. Икки нарса – сўзда ростгўйлик ва ишда ихлос хусусида орзуларим чипакка чиқди.

1115. «Роббим, мени ва зурриётларимни намозни тўқис адо этадиганлардан қилгин. Роббимиз, дуони қабул қилгин» (Иброҳим сураси, 40-оят).

1116. Аллоҳим! Муслима қизларга Марямнинг поклигини, мусулмон йигитларга Юсуфнинг иффатини ато эт!

1117. Ғарибликдаги илм ватандир.
Ватандаги жаҳолат ғарибликдир.

1118. Дунё икки қавс оралиғидадир: биринчи қавс – туғилиш, иккинчи қавс – ўлиш.

Икки қавс орасига фойдали жумла ёз!

1119. Хато иш қилмаслик ҳақиқий муваффақият эмас. Ҳақиқий муваффақият хатони такрорламасликдир.

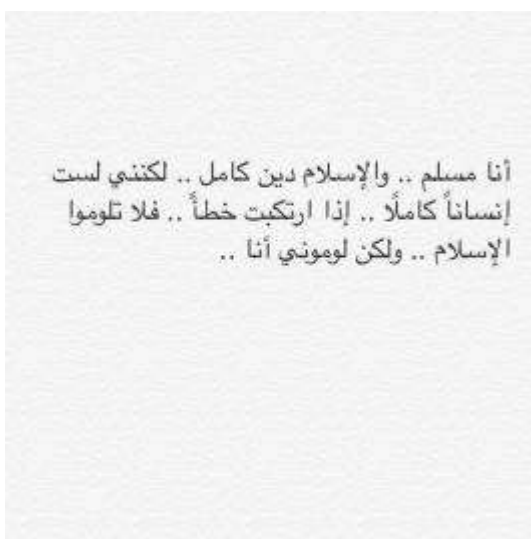

1120. Муаммо билан унинг ечими орасидаги энг кичик масофа тиззанг билан ер орасидаги масофадир.

Ким (ана шу кичик масофага) Аллоҳ учун сажда қилса, ҳар қандай муаммони қарши олишга қурби етади...

1121. Кўпчилик насиҳатни қабул қилаверади, лекин ҳақим зотларгина ундан манфаат оладилар.

1122. Мен муслмонман. Ислом – мукаммал дин, лекин мен мукаммал инсон эмасман. Мендан бирор хато содир бўлса, Исломни эмас, менинг ўзимни айбланглар.

1123. Ҳаргиз шошилманг, ризқ шошилишда эмас. Ризқ Лавҳул маҳфузда вақти-соати билан ёзиб қўйилган. Сабр қилганимизда эди, унинг ўзи бизни қидириб келарди. Лекин инсон шошқалоқ қилиб яратилган.

1124. Бугуннинг ҳикмати:

Очиқчасига айблаб, итоб қилиш яширинча нафратдан яхшироқдир.

1125. «Барҳаёт, ўлмайдиган Зотга таваккул қил»
(Фурқон сураси, 58-оят)

Бир кун келиб тупроққа айланиб кетадиган, бир нарса сўрасанг, рад жавобини берадиган одамларнинг эшиги олдида сарғайиб туришдан олдин минг марта ўйлаб кўришга чорловчи буюк оят!

1126. Ортиқча бепарволик билан ортиқча эътиборнинг натижаси бир хил. Бунинг оқибатида энг яхши кўрган кишимизни ҳам йўқотиб қўйишимиз мумкин. Васатийя, яъни ўрта йўл бўлмиш мўътадиллик нақадар гўзал!

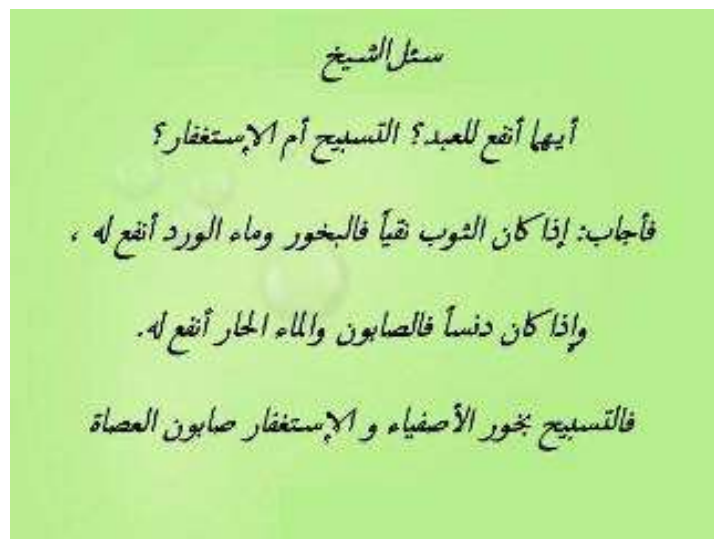

1127. Намоз – ризқни кенгайтирувчи, қалбни кучайтирувчи, барака келтирувчи, дангасаликни аритувчи,

азиятларга барҳам берувчи, аъзоларни фаоллаштирувчи, Раҳмон сифатли Зот бўлмиш Аллоҳга яқинлаштирувчидир.

1128. Уч нарса биродарингнинг қалбида сенга нисбатан дўстликни мустаҳкамлайди: (сўзни) салом билан бошлаш; мажлисда унга жой бериш; энг яхши исми билан чақириш.

1129. Бир шайхдан: «Банда учун тасбех («Субҳаналлоҳ») айтиш афзалми ёки истиғфор («Астағфируллоҳал ʻазийм ва атубу илайҳ») айтиш афзалми?» деб сўрашди. У шундай деди: «Кийим покиза бўлса, унга хушбўй нарса тутатиш ва атиргул сувини суртиш фойда беради. Кийим ифлос бўлса, унга совун ва иссиқ сув фойда беради. Демак, «Субҳаналлоҳ»ни айтиш

покиза кишиларнинг хушбўй нарса тутатишидир. «Астағфируллоҳал ʼазийм ва атубу илайҳ» эса гуноҳкорларнинг совунидир».

1130. Бир йиллик (фойдани) режа қилсанг, гуруч эк. Йигирма йиллик (фойдани) режа қилсанг, дарахт эк. Юз йиллик (фойдани) режа қилсанг, одамларга таълим бер.

1131. Абу Саъид Худрий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам: «Қиш мўминнинг баҳоридир. Унинг қисқа кунларида рўза тутади, узун тунларида қоим бўлади», дедилар».

Байҳақий ривоят қилган.

1132. Ўлим – қалбнинг гуноҳни ҳис қилишдан тўхтаб қолмоғидир.

1133. Аслида эркакларга «Мўминларга айт, кўзларини тийсинлар», аёлларга эса «Мўминаларга айт, зийнатларини кўрсатмасинлар» оятлари кифоя қилади (*Нур сураси, 30-31-оятлар*).

Ҳар биримиз ўзимизга буюрилган нарсага амал қилсак, муаммосиз юрамиз.

1134. Имом Шофеъий айтадилар:

«Бирор кимсага боғланиб қолсанг, Аллоҳ сенга боғлиқлик аламини тоттириб кўяди. Бунинг сабаби шуки, Ўзига қайтишинг учун У Зот бошқага боғланиб қолган қалбингни ундан тўсади.

Роббим, қалбларимизни фақат Ўзингга боғла!

1135. Қуръонда ҳар қандай етишмовчиликдан фаровонликка, ҳар қандай қийинчиликдан эминликка, ҳар

қандай залолатдан ҳидоятга ва ҳар қандай фитнадан омонликка чиқиш йўли бор.

«Албатта, бу Қуръон энг тўғри йўлга ҳидоят қилур»
(Исро сураси, 9-оят).

1136. «Бизга Аллоҳ ёзиб қўйган нарсдан бошқа нарса етмайди. У Зот хожа миздир. Мўминлар Аллоҳгагина таваккул қилсинлар», деб айт» (Тавба сураси, 51-оят).

1137. Оғзингдан чиқаётган ҳар бир сўзга эътиборли бўл, уни танлашда жуда эҳтиёт бўл. Айтган биргина сўзинг кимнингдир қалбида умрбод қолиб кетиши мумкин.

1138. Уч хил кўз ёшидан эҳтиёт бўл: онангнинг кўз ёши, етимнинг кўз ёши, мазлумнинг кўз ёши.

1139. Бирор кун йиғлашни орзу қилмадим.
Лекин замонанинг ғамлари мени йиғлатди.
Нафсим хоҳлаганидек яшашни орзу қилдим.
Лекин нафсим замонани каби яшашни хоҳламоқда.

1140. Кампир егулигини мушуклар билан бахам кўрмоқда, чунки у чинакам очликни ўзида хис қилмоқда. Унда Аллоҳнинг қуйидаги ояти гавдаланмоқда:

«Ва ўзларининг ҳожатлари бўлса ҳам, (уларни) ўзларидан устун кўярлар» (Ҳашр сураси, 9-оят).

1141. Истиғфор айтиш билан ризқ йўлини гуноҳлар уюмидан тозалаб тур: «Астағфируллоҳ!»ни кўп айт.

1142. Ҳар гал намозга киришганигда дунёда енгиллик ортиб боришини ҳис қиласан.

1143. Инсон ўзининг қадрини қанчалик билмаса, бошқаларнинг қадрини шунчалик билмайди.

1144. Дунё ва охирадаги ҳар бир бало ва ёмонликнинг сабаби – гуноҳлар содир қилиш ва Аллоҳнинг амрига муҳолиф бўлишдир.

1145. Бугун китоб ўқи, эртага унинг ёғдусида яшайсан!

1146. Интизор бўлиб кутишдан олган таълимим шу бўлдики, Роббимнинг раҳматидан бошқа нарсани кутмайман!

1147. Абу Лаҳаб Қурайшнинг аслзодаси бўлмиш ҳошимийлардан эди, лекин ёниб турган оловга киради.

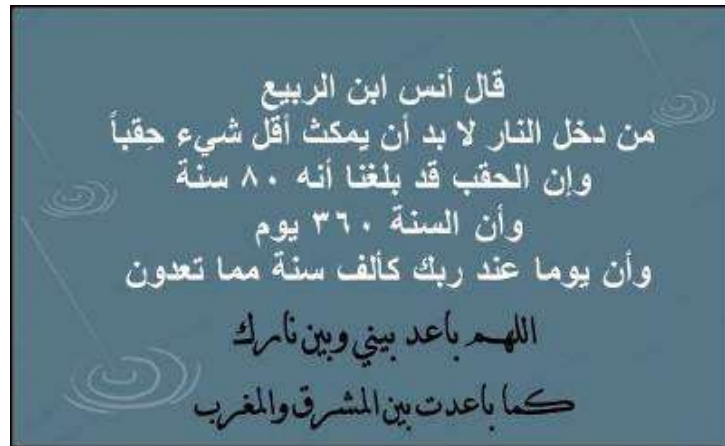
Билал ибн Рабоҳ ҳабаший қора кул эди, лекн Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам жаннатда унинг қадам товушини эшитдилар.

Эй одам боласи, аждодларинг билан фахрланишни бас қил!

افعل الخير مهما استصغرتَه فلا
تدري أي حسنة تدخلك الجنة

1148. Яхшилик қанчалик кичик бўлмасин, уни қилавер. Ахир қайси бир яхшилик сени жаннатга киритишини билмайсан!

1149. Анас ибн Робеъ айтдилар:

«Ким дўзахга кирса, ҳеч бўлмаганда маълум муддат у ерда туради. Бизга етиб келишича, бу муддат 80 йилга тенг. Бир йил – 360 кун. **«Роббинг наздидаги бир кун сизлар санайдиган минг йилга тенгдир»** (Ҳаж сураси, 47-оят).

Мен билан дўзахнинг орасини машриқ билан мағриб орасидек узоқ қил, Аллоҳим!

1150. Аллоҳ таолонинг Китобига узоқ вақт, доимий назар солишдан кўра қалб ва руҳни озиқлантирадиган, жисмни

муҳофаза қиладиган ва бахт-саодат кафолатини берадиган нарсани кўрмадим.

1151. Арабларнинг даҳоларидан бири бўлмиш Қайс ибн Саъд розияллоҳу анҳу: «Ислом бўлмаганида, шундай ҳийлаларни қўллар эдимки, уни кўтаришга арабларнинг тоқати етмас эди», деганлар.

Яна у зот вафотлари олдидан: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Ҳийла ва алдов дўзахдадир» деганларини эшитмаганимда, бу умматнинг энг ҳийлакори ва маккори мен бўлар эдим», деганлар.

1152. Аллоҳ сен билан бирга эканини унутган заҳотинг танҳоликни ҳис қиласан. Шундай экан, Аллоҳ билан бирга бўлгин, Аллоҳ ҳам сен билан бирга бўлади.

1153. Бир неча сония давом этган зилзила одамларнинг юрагига қўрқув солиб, уларни уйлардан, ишхоналардан кўчага олиб чиқади!

Охират зилзиласида аҳволимиз не кечаркин?

Аллоҳим, хотимамизни хайрли қилгин!

1154. Аллоҳдан кўрқиш шижоатдир. Унга ибодат қилиш ҳурриятдир. Унга хорлик изҳор этиш кароматдир. Унинг маърифати кучли ишончдир.

Мустафо Маҳмуд

1155. Ҳасан Басрий раҳимаҳуллоҳдан: «Нима учун тунда таҳажжуд ўқийдиганларнинг юзи гўзал бўлади?» деб сўрашди. У зот шундай дедилар: «Улар Раҳмон сифатли Зот – Аллоҳ билан холи қолишганда У Зот уларга Ўз нуридан ато этади».

1156. Бутун қалбинг билан яхши кўрма!

Бутун қалбинг билан ёмон ҳам кўрма!

Эртанги кун сен учун нималарни яшириб қўйганини билмайсан. Севикли кишинг душманга, душманинг дўстга айланиб қолиши мумкин!

1157. Шундай сўзлар борки, улар бармоқлар билан ёзилади...

Шундай сўзлар борки, улар қалб билан ёзилади....

Аввалгиси сатрларда эриб кетади.

Иккинчиси қалбларда эриб кетади.

Шунинг учун бармоқларингиз билан эмас, қалбингиз билан ёзинг.

1158. Аллоҳим! Қалбимни Ўзингга топширдим, унда Ўзингдан бошқага жой қолдирма!

Тилимни Ўзингга топширдим, у фақат Сенинг зикринг ва Сенга шукр қилиш билан машғул бўлсин!

«Лаа илааҳа иллаллоҳ, Муҳаммадур расулуллоҳ» калимасини Ўзингга топширдим, уни ўлим пайтида менга эслатгин!

1159. Бугуннинг ҳикмати:

Тўда ва оломоннинг борар манзилини аниқ билмасанг,
уларга эргаша кўрма!

1160. Ҳар бир нарсани тўғрилаш учун иккинчи имконият, иккинчи фурсат бор. Фақат ростгўйлик ва ишончда ундай эмас. Бу иккиси вайрон бўлса, минг бор фурсат берсанг ҳам, асл ҳолига қайтмайди.

1161. Ким «Лаа ҳавла ва лаа қуввата илла биллаҳ» сўзини айтишда бардавом бўлса, унинг учун қалб ҳаёти тақдир қилинади.

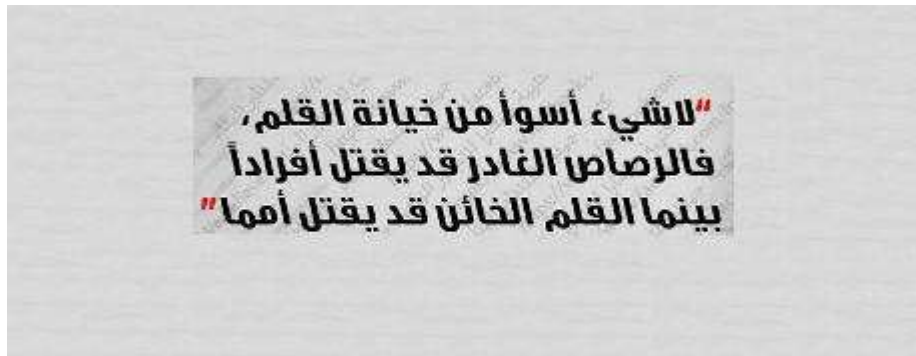
1162. Ақли, табиати ва ахлоқи турли кишилар билан муомала қилинганда сабрга, гоҳида эса қасдан ўзини билмаганга солишга эҳтиёж сезилади.

1163. Кимдир шахсиятингни айблаб, таҳқирладими, демак, у сен каби бўлишни орзу қилган, аммо уддасидан чиқа олмаган...

1164. Яхшиликка йўювчи некбин киши ҳар қандай жойда бахтли ҳаёт кечира оладиган бирдан-бир шахсдир.

1165. Қалам хиёнатидан кўра ёмонроқ нарса йўқдир!
Хиёнатчи ўқ бир кишининг ҳаётига зомин бўлади. Хоин қалам эса бутун миллатни ҳалок қилади.

1166. Солиҳ салафларнинг биридан: «Кўзни номаҳрамлардан тийиш учун нима қилиш керак?» деб сўрашди. У зот: «Аллоҳнинг сенга қаратилган назари қараётган кимсангга қаратилган назарингдан муқаддам эканини унутмаслик керак», деди.

(Сен номаъқул нарсага назар солишингдан олдин Аллоҳ бу номаъқул ишингни кузатиб турибди)

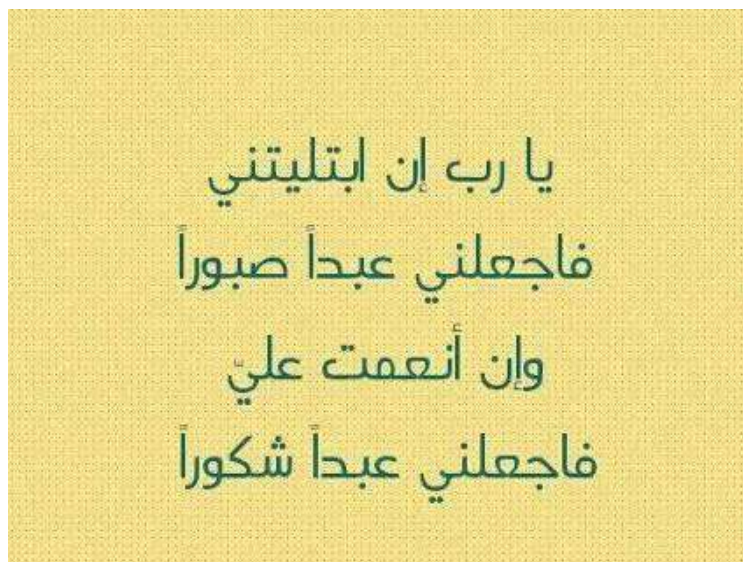

1167. Неъматга ғарқ бўлган пайтингда муҳтожларни ҳам унутма!

1168. Ҳаёт олди-бердидан иборат. Лекин баъзилар фақат олиш билан кифояланишади.

1169. Роббим, мени балою офатга гирифтор этсанг, сабрли бандаларингдан қилгин!

Неъмат ато этсанг, шукр қилувчи бандаларингдан қилгин!

1170. Ҳар гал одамларга аралашганим сари ахлоқ ҳам ризқ каби Аллоҳ томонидан тақсим қилиб қўйилганига ишончим ортиб бораверди. Уларнинг орасида ҳам бойлари ва камбағаллари бор экан.

1171. Ортингдан гапиришади, чунки улар хақиқатдан ҳам ортингдадир.

1172. Икки нарса барча ёзган нарсаларингни кузатиб боради. Аслида улар сени кузатувчилар рўйхатида йўқ.

Уларнинг бири чап томонингда, иккинчиси ўнг томонингда.

Шундай экан, ёзаётган нарсаларингга диққат-эътиборли бўл!

1173. Жисм соғлом бўлса, озгина овқат ҳам етарли. Қалб салоҳиятли бўлса, озгина ҳикмат ҳам кифоя.

1174. Ишонч ўчирғич кабидир. Хатолар кўпайгани сари кичрайиб бораверади.

1175. Ортимдан текшириб, кузатиб юрадиган онанинг қизи эмасман...

Балки Аллоҳ мени доимо кўриб туришини ўргатган онанинг фарзандиман.

1176. Солиҳларга ҳамсуҳбат бўлсанг, олти нарсанг олти нарсага айланади:

1. Шак-шубҳаларинг кучли ишончга.
2. Риёларинг ихлосга (холисликка).
3. Ғафлатинг зикрга.
4. Дунёга рағбатинг охират рағбатига.
5. Такаббурлигинг тавозеъга.
6. Ёмон ниятинг насихатга.

1177. Яхшилик эккан раҳмат теради.

1178. Бир кишига: «Бизга тақвони сифатлаб беринг», дейишди. «Тиканзорга кириб қолсанг нима қиласан?» деди у. «Ўзимни эҳтиёт қиламан», дейишди. «Дунёда ҳам шундай бўл. Ана шу тақводир», деди у.

1179. Аҳмоқ билан тортишган одам унинг жавобини эшитиб, чидашга маҳкумдир!

1180. Мол-дунё яхши хизматкор, лекин бузғунчи хожадир!

(Мол-дунё сизга хизмат қилса яхши, лекин устингиздан ҳукмрон бўлса, ёмон).

1181. Ғурур кўпайган сари шодлик камайиб боради.

1182. Имом Шофеъий айтдилар:

«Кимнидир ғийбат қилсам, онамни ғийбат қилган бўлардим, чунки ҳасанотларимга эга чиқишга онам ҳақлироқ».

(Зеро, Қиёмат куни гийбатчининг савоблари гийбат қилинган кишига олиб берилади).

1183. Гуноҳ – дард, истиғфор – доридир. Шифо эса тавба қилиб, ўша гуноҳни такрорламасликдир.

1184. Сажда қиладиган жой кичик, лекин сажда пайтидаги руҳият бутун олам ва ундаги нарсалардан кенгроқдир.

1185. Имом Аҳмад ибн Ҳанбал: «Яхши хулқнинг ўндан тўққизи ўзини билмаганга солишдир», дедилар.

Ўзини билмаганга солиш – бошқаларнинг айбларига қарамасликдир.

1186. Эшитувчи қулоқ топилмаса, чақимчи тил ҳам бўлмасди.

1187. Ёмон ўртоқ чивинга ўхшайди, чакқанидан кейингина сезасан!

Мустафо Лутфий Манфалутий

1188. Ҳақиқий йўқотиш – намозсиз ўтган ҳаётингдир.

1189. Шайтон сенинг ўтмишингни эслатса, сен унинг келажагини эслатгин (шайтоннинг келажаги жаҳаннамдир.)

Аллоҳим! Бизлардан инсу жин шайтонларни йироқ қилгин!

1190. Туғилган пайтимизда бир хил, вафот этганда эса ҳар хил бўламиз. Ибрат ибтидода эмас, интиҳодадир.

Роббимиз, Сендан гўзал хотима сўраймиз!

1191. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Кимки бало (ногиронлик ёки беморлик) етган кишини кўриб, «Алҳамду лиллаҳиллазий ъафааний миммаа ибталаака биҳи, ва фаддоланий ъалаа касирин мимман холақо тафзийла» деса, унга ана шу бало етмайди», дедилар.

Термизий ривоят қилган.

(Маъноси: «Бу дардан мени офиятда қилган учун ва кўпчиликдан афал қилган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин».)

1192. Қуръондаги бир оят хусусидаги мулоҳаза:

«Биз сенга қироат қилдирамиз, сен эса эсан чиқармайсан» (Аъло сураси, 6-оят).

Ёд олиш улкан неъмат, ёд олганини унутмаслик ундан ҳам улуғ неъматдир.

1193. Ким хатога йўл қўйса, у инсондир. Ким хатода маҳкам туриб олса, у шайтондир.

1194. Билки, қалб ҳозирлигининг сабаби ҳимматдир, чунки қалбинг ҳимматингга тобеъдир. Шундай экан, қалбингни фақат муҳим нарсаларга ҳозирлагин.

Абу Ҳомид Ғаззолий

طلب أحد ملوك الهند من وزيره أن
ينقش على خاتم له جملة
إذا قرأها وهو حزين فرح ،
وإذا قرأها وهو سعيد حزن ،
فنقش الوزير..

(هذا الوقت سوف يمضي)

1195. Ҳинд подшоҳи вазирига: «Узугимга шундай жумла ёзгинки, уни ўқиганимда хафа бўлсам шодланай, бахтли бўлсам маҳзун бўлай», деди. Вазир узукка «Бу онлар ҳам ўтар-кетар» деб ёздирди.

نقذ مشاريعك
بصمت
النجاح سيتكفل
بالضجيج

1196. Режаларингни овоза қилмай, жимгина амалга оширгин, муваффақият қозонганигда ўша ютуғингнинг ўзи шов-шув бўлиб, машҳурлик келтиради.

1197. Сунбул ўсимлиги катталашгани сайин эгилиб боради. Олим ҳам илми кўпайгани сайин тавозели бўлиб боради.

1198. Қўрқоқлик ва хавотир келажакнинг энг катта душманидир.

1199. Ким ахлоқ билан хушбўйланса, унинг хуш бўйи ҳеч қачон йўқолмайди.

1200. Янги ҳаётингни қаердан бошлашни билмасанг, намоздан бошла!

1201. Қанчадан-қанча мияси бўм-бўш кимсалар бор, жағи тинмайди!

Қанчадан-қанча донишманд ва оқиллар бор, улардан бирор сўз эшитмайсан.

1202. Дин, ақл, тинчлик ва офият, айбларингнинг сатр қилиниши, кўзингнинг кўриши, ризқ, зурриёт ва бошқа неъматлар учун Роббингга шукр қил!

1203. Ер сажда қилувчиларнинг пешоналарини унутмайди. Тун ибодат қилувчиларнинг ноласини унутмайди. Юз тавба қилувчиларнинг кўз ёшларини унутмайди.

1204. Аллоҳим! Ишларимизни Ўзинг тадбир қилиб бер, чунки ўзимиз гўзал тадбир қила олмаймиз!

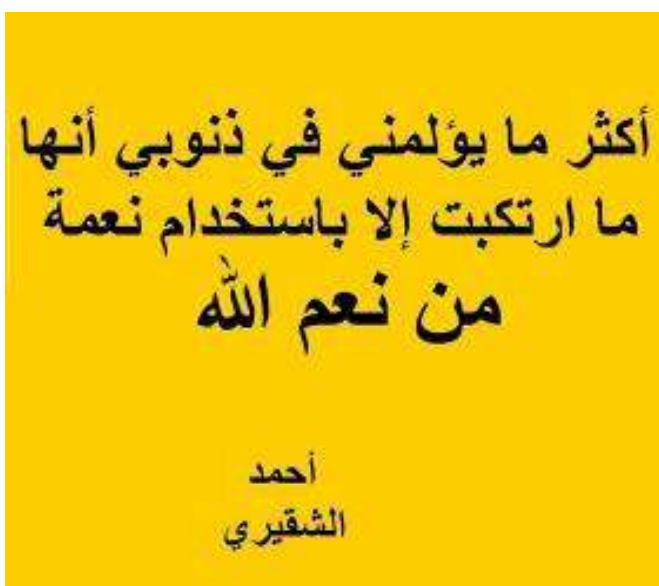

1205. Ким Роббини таниса, ҳаётдаги ҳар бир нарсани гўзал ҳолатда кўради.

قال الامام مالك رحمه الله :
إذا رأيت الرجل يدافع عن الحق
فيشتم ويسب ويغضب
فاعلم أنه معلول النية؛
لأن الحق لا يحتاج إلى هذا

1206. Имом Молик раҳимахуллоҳ: «Бир киши ҳақни мудофаа қилаётиб, ҳақорат, сўкиш ва ғазаб сочаётганини

кўрсанг, билгинки, унинг ниятида иллат бор. Зеро, ҳақ бундай нарсага муҳтож эмас», дедилар.

1207. Гуноҳларим хусусида мени энг кўп қайғуга соладиган нарса Аллоҳнинг неъматларидан бири воситасида гуноҳ қилишимдир.

Аҳмад Шуқайрий

قال الحسن البصري
إنَّ الرَّجُلَ لِيَذْنِبُ
الدَّنْبَ ؛
فِيْحَرَمَ بِهِ قِيَامَ
الليل ؛

1208. Ҳасан Басрий: «Киши бир гуноҳ қиладики, ўша сабабли тунги таҳажжуд намозидан маҳрум бўлади», дедилар.

1209. Бахт-саодатнинг энг оддий калити Аллоҳнинг зикридир.

1210. Ҳаёт яхши кўрган нарсаларимизнинг ҳаммасини ҳам беравермайди. Лекин қаноат ҳаётдаги ҳамма нарсани беради.

1211. Муваффақиятсизлик лаҳзаларида уйқу ёки овқатдан паноҳ топма, балки Аллоҳга илтижо қил! Ана шунинг ўзи шифоимизнинг калитидир.

1212. Ижобий ўзгариш ичкаридан ташқарига бўлади.

Аввал ўзингни ўзгартир. Ўзингни ўзгартирсанг, аҳли-аёлинг ҳам, дўст-ёрларинг ҳам, эл-юртинг ҳам, ҳатто дунё ҳам ўзгаради.

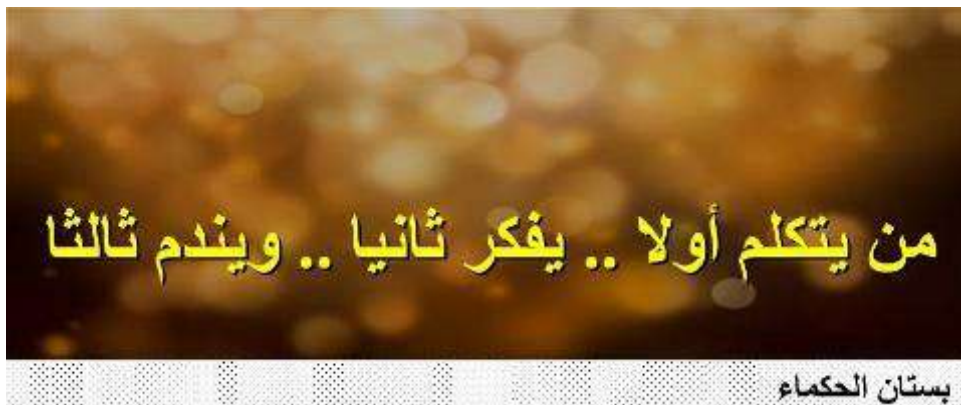
1213. Фейсбук сени фарз намозлардан чалғитиб қўймасин.

1214. Сўзларинг ёзиб қўйилган, оғзингдан чиққан сўз ҳисобга олинган, ўзинг эса талабгор, яъни боришинг кутилаётган кимса бўлсанг, гуноҳларингга ҳануз тавба

қилмаган бўлсанг, ҳаётинг қуёши ботиш томон оғаётган бўлса, қалбинг энг тошбағир қалблардан бўлса, қачон тавба қиласан?!

1215. Ким аввал гапириб, кейин фикрласа, охирида надомат чекур.

1216. Аллоҳим! Ғафлат пайтидаги, тўсатдан келувчи ўлимдан бизни йироқ қил!

1217. Бир кишининг хатосини кўрсатмоқчи бўлсанг, унинг ҳузурда тўғри ишни қил.

1218. Аллоҳнинг хос бандаларидан бўлишни хоҳласанг, аҳли Қуръонлардан бўл.

1219. Уламолардан бири айтади: «Ёлғиз ҳолингда бир кишини эслаб, табассум қилсанг, билгинки, сен билан унинг орангизда чинакам садоқат бор экан».

1220. Гуноҳ ва маъсиятга ботган ҳолингда ҳам Аллоҳ сендан неъматларини дариғ тутмаяптими? Демак билиб қўй, сен истидрождасан, яъни арқонинг узун ташлаб қўйилибди.

Гуноҳ қилсанг ҳам, Аллоҳ сенинг айбларингни яшириб, шарманда қилмай турган бўлса, билиб қўйки, У Зот дарҳол (тавба қилиб) Ўзи томон қайтишингни хоҳламоқда.

1221. Ҳалолнинг эшиклари жуда кўп. Аммо нима учун «Кириш мумкин эмас!» деб ёзиб қўйилган ҳаром эшикни тақиллатиб, ҳаётингни оғирлаштираверасан?!

1222. Қуръон сенга қисқа сўзлар билан олам-олам маъноларни тортиқ қилади.

1223. Шаҳодатнома, диплом, магистрлик илмий даражаси, докторлик унвони – буларнинг барчаси қабрдаги илк кечада тўзон каби сочилиб кетади. Фақат «Роббинг ким?» «Дининг нима?» «Пайғамбаринг ким?» деб ўрганилган нарсалар қолади, холос.

1224. Муҳаммад алайҳиссаломдан бошқа ҳеч ким душманларининг ҳурматига сазовор бўлган эмас. У зот кўплаб душманларини Исломга киритишга мушарраф бўлган.

Лев Толстой

1225. Содда ҳаёт тарзи бахт-саодат белгисидир.

1226. Нима учун Аллоҳ қалбнинг қорайишини тошга ўхшатди? Ахир мавжудотлар ичида тошдан ҳам қаттиқроқ нарсалар бор-ку!

«Сўнгра, шундан кейин қалбларингиз қаттиқ бўлди. Улар тошдек ёки тошдан ҳам қаттиқ» (Бақара сураси, 74-оят).

Имом Абдуррахмон Саъдий раҳимаҳуллоҳ ушбу оят ҳақида шундай дедилар: «Қалб қаттиқлиги тошга ўхшатишмоқда. Ваҳоланки, мавжудотлар ичида тошдан ҳам қаттиқ нарсалар бор. Лекин агар темир ёки қўрғошин оловда қиздирилса, эриб кетади. Тош эса оловда ҳам эримайди».

1227. **«У Кунда на молу давлат ва на бола-чақа фойда бермас. Магар Аллоҳ ҳузурига тоза дил билан келган кишиларгагина (фойда берур)» (Шуаро сураси, 88-89-оятлар).**

1228. Бировлар отган тошлардан кучли ва мустаҳкам пойдевор кура олган инсон чинакам муваффақиятга эришган шахсдир.

1229. Тўғри, шайтон йўлдан уради, лекин мажбурламайди.

إذا ظلمت فقل
"حسبي الله ونعم الوكيل"
و إذا ابتليت فقل
"حسبي الله ونعم الوكيل"
و إذا ضاقت بك السبل و بارت الحيل
و لم تجد من الناس أنيسا و لا مؤنسا فقل
"حسبي الله ونعم الوكيل"
و إذا كنت برينا و عجزت عن إظهار الحقيقة فقل
"حسبي الله ونعم الوكيل"
و إذا اجتمع القوم ليؤذوك فقل
"حسبي الله ونعم الوكيل"
إذا أرتج عليك و ضاق فهمك و تعسر إدراكك فقل
"حسبي الله ونعم الوكيل"

1230. Зулм кўрсанг; балога дучор бўлсанг; боши берк кўчага кириб қолсангу, ҳийлалар фойда бермай қўйса, одамлар ичидан дилкаш дўст топа олмасанг; беайб бўлиб туриб, ҳақиқатни кўрсатиб беришдан ожиз қолсанг; бир қавм сенга озор бериш учун тўпланса; миянг чайқалиб, фаҳму идрокинг оғирлашса – «Ҳасбияллоҳу ва неъмал вакил», дегин.

Маъноси: «Аллоҳнинг Ўзи кифоя қилади, У нақадар яхши вакил».

1231. Бахтли оқибат – жаннат эшиги олдида кириш рухсатини кутиб туришдир.

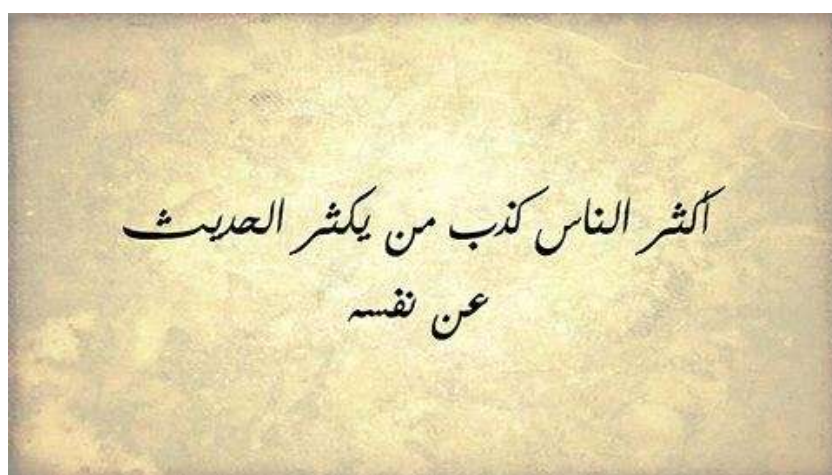
Аллоҳим! Сендан ҳисоб-китобсиз, азобга учрамай жаннатга киришни сўраймиз!

1232. Энг ажойиб инсон ўзи муҳтож бўла туриб бошқаларга хурсандчилик ато этган инсондир.

1233. Кўпчилик вақтни текин деб ўйлайди. Ваҳоланки, у дунёдаги энг қимматбаҳо нарсадир.

1234. Ўзи ҳақида кўп сўзлайдиган киши одамларнинг ичида энг кўп ёлғон гапирадиганидир.

1235. Ҳар қандай нарсани тарк қилсанг, сўлиб, ланж бўлиб қолади. Фақат Қуръон ундай эмас. Агар уни тарк қилсанг, ўзинг сўлиб, ланж бўлиб қоласан.

1236. Ибн Масъуд розияллоҳу анҳумо:
«Ажалим қисқариб, унда амалим кўпаймасдан, куёш ботган кундаги надоматим каби афсус чекмадим», дедилар.

1237. Шаҳватларга боғлиқ қалблар ўша шаҳватга қанчалик боғлиқ бўлса, Аллоҳдан ўшанча тўсилгандир.

1238. Жим туриш санъати бор. Гапириш санъати бор. Аммо муносиб пайтни топа билиш санъати мана шу иккисидан ҳам улканроқ экан, чунки номуносиб вақтда жим туриш хорликдир, номуносиб вақтда гапириш эса аҳмоқликдир.

Гапириш учун муносиб вақтни бил!

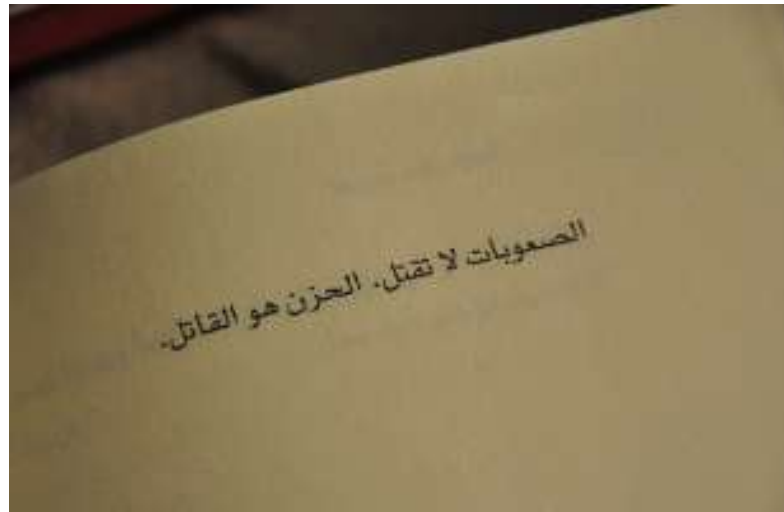
1239. Кичик нарсалар вақт ўтиши билан катта нарсаларга айланади!

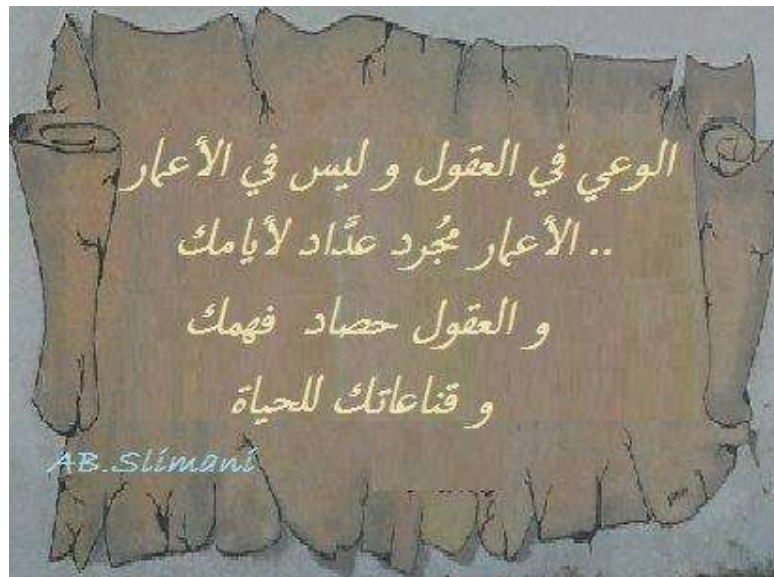
1240. Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам!

Мен бу зотнинг ҳаётини ўрганиш давомида ақл бовар қилмайдиган нарсаларни кўрдим. У насронийларга душман бўлмаган экан. Мен бу зотни «Бутун инсониятнинг халоскори» деб аташ керак экан, деган қарорга келдим.

Жорж Бернард Шоу

1241. Қийинчилик ва машаққат инсонни ўлдирмайди.
Инсонни ғамгинлик ва хафалик ўлдиради.

1242. Онг ва идрок ёшда эмас, бошда (ақлда) бўлади!
Ёш – ўтган кунларинг саноғи, холос. Ақл эса
тушунчаларинг ва ҳаётга ишончинг маҳсулидир!

1243. Ёш болани юқорига осмонга отсанг кулади, чунки уни ерга туширмай, ушлаб олишингни биледи. Мана шу ИШОНЧдир.

Сен ҳам «Қазои-қадар мени осмонга отса, йиқилмасимдан олдин Роббимнинг раҳмати ушлаб олади», деб билгин. Мана шу Роббингга ишончдир.

1244. Қасос ўтида ёниб, ўч олишга интилганигда иккита қабр кавлаётган бўласан. Уларнинг бири ўзинггадир!

1245. Йўлга тушиб, саъй-ҳаракат қилиш мақсаднинг ҳажми ва миқдорига қараб бўлади.

Масалан, Аллоҳ «Ризқ талабида юринглар», деган.

«Унинг турли жойларида юринг ва Унинг ризқидан енг» (Мулк сураси, 15-оят).

Аллоҳ «Намозга шошилинг», деган.

«Эй иймон келтирганлар! Жума кунидаги намозга нидо қилинганда Аллоҳнинг зикрига шошилинг, савдони қўйинг. Агар билсангиз, мана шу ўзингиз учун яхшидир» (Жума сураси, 9-оят)

Аллоҳ «Жаннатга шошилинг», деган.

«Роббингиздан бўлган мағфиратга ва кенглиги осмонлару ерча бўлган, тақводорлар учун тайёрлаб қўйилган жаннатга шошилинг» (Оли имрон сураси, 133-оят).

Аллоҳ «Мен томон қочинг», деган.

«Фақат Аллоҳгагина қочинг» (Зарият сураси, 50-оят).

(Одатда инсон хавфу хатардан, бало-офатдан қочади. Бу оятда тилга олинган хавф-хатар – динсизлик, зафлат ва

осийликдир, ундан қочиш эса гуноҳ ва ҳаром ишларни тарк этиб, Аллоҳга юзланиш, Унга илтижо қилиш билан бўлади. Аллоҳга қочишда инсон учун улуз саодат ва мартаба бордир.)

1246. Бахт-саодатга эришишни хоҳлайсанми? Ечими жуда осон: бошқаларга қилаётган насиҳатларингга ўзинг ҳам амал қил!

1247. Ким дунёнинг озига қаноат қилса, унинг учун ҳар қандай қийинчилик арзимас бўлиб қолур.

1248. Умар ибн Абдулазиз: «Охиратингизни ислоҳ қилинг, шунда дунёингиз ҳам ислоҳ бўлади», деганлар.

1249. Қалбинг эшигини ноумидлик тақиллатса, Роббингнинг Китобини очиб, қалбингга «Албатта, қийинчилик билан осонлик ҳам бордир. Албатта, қийинчилик билан осончилик ҳам бордир», деб пичирлагин. (Шарҳ сураси, 5-6-оятлар.)

(Эътибор беринг, юқоридаги оятларда қийинчиликдан кейин эмас, балки ўша қийинчилик билан бирга осонлик борлиги икки марта таъкидланмоқда).

1250. Бетоблик – инсонга «Мунча заиф бўлмасанг!» дея ёзилган мактубдир.

Роббим, офиятингга муҳтож бўлган ҳар бир кимсага шифо бер!

1251. Раббоний қоида:

Намозни қанча зое қилсанг, шаҳватга шунча мубтало бўлаверасан. Бунга Аллоҳнинг сўзидан қуйидаги оят далил бўлади:

«Ортларидан шундай ўринбосарлар қолдики, улар намозни зое қилиб, шаҳватларга эргашдилар» (Марям сураси, 59-оят).

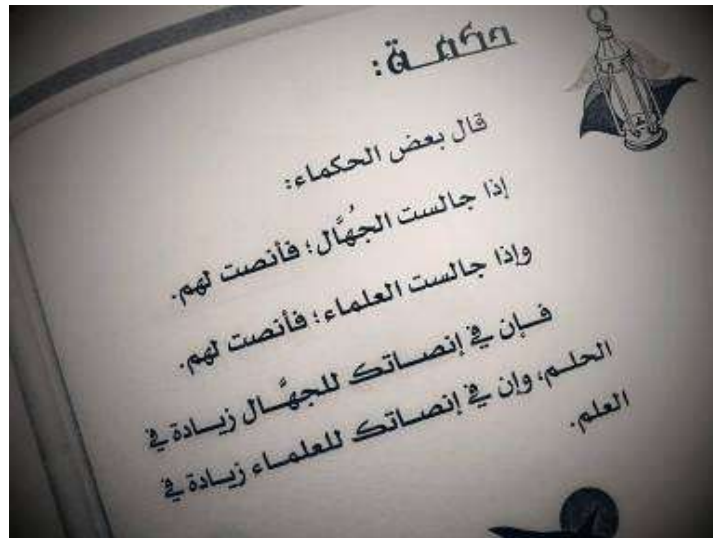
Намозга қанча эътиборли бўлсанг, шаҳватдан шунча йироқ бўласан. Бунга Аллоҳнинг сўзидан қуйидаги оят далил бўлади:

«Албатта, намоз фахш ва мункардан қайтарур» (Анкабут сураси, 45-оят).

Аллома Шинқитий раҳимаҳуллоҳ: «Азонни эшитиши билан намоз ўқишда бардавом бўладиган кишининг қалби очик, фикри теран бўлади. Зеро, ким Аллоҳнинг амрини адо этса, Аллоҳ ҳам унинг ишларини раво қилади», дедилар.

1252. Нима қилишни билиш ҳикматдир.
Уни қандай қилишни билиш маҳоратдир.
Уни амалга ошириш эса муваффақиятдир.

1253. Ҳақимлар айтадилар:
«Жоҳиллар даврасида жим ўтир.
Уламолар даврасида ҳам жим ўтир.
Жоҳиллар олдида жим турсанг, ҳилминг ўсади.
Уламолар олдида жим турсанг, илминг ўсади».

1254. қўрқаяпсанми?
– Ҳа!
– Нимадан?

– Ўқиётган намозим Аллоҳ хоҳлаганидек бўляптимикиан...

1255. Дунёдаги энг улкан қурилиш – гуноҳлар кўлмаги устига истиғфор кўпригини қуришдир.

1256. Имом Аҳмадга: «Биз билан Раҳмоннинг Арши оралиғи қанча?» дейишди. У зот: «Сидқидилдан қилинган кучли ва чинакам дуочалик», дедилар.

1257. Аллоҳ қазои қадарни тақсимлаётганда сен хоҳлаган нарсани беравермайди.

Яхши билгинки, Аллоҳ сенга ўзинг хоҳлаганингдан ҳам гўзалроғини беради!

1258. Ишга кечикканимизда бошлиқдан уялиб, бошимизни ҳам қилиб, зўрга гапирамиз. Аллоҳнинг ҳузурида туриладиган намозга кечикканда ҳам шундаймизми?

1259. «Етти осмону ер ва улардагилар У Зотга тасбеҳ айтур. У Зотнинг ҳамди ила тасбеҳ айтмаган ҳеч нарса йўқ. Лекин уларнинг тасбеҳини англамайсизлар» (Исро сураси, 44-оят).

Баъзи солиҳ салафлар: «Минадиган маркабингиз, киядиган кийимингиз Аллоҳни сиздан кўпроқ зикр қилишидан уялмайсизми?» дейишган.

1260. Энг оғир азоб берадиган нарса – онаси йўқ хонадон ва намозсиз ҳаётдир.

1261. Аллоҳим! Ҳабибимиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламни ҳақорат қилиб, шаънларига бемаъни сўзлар айтадиганларнинг тилини ёндир!

1262. Никоҳ шартномаси имзолангач, қиз отасининг кафиллигидан чиқиб, сенинг кафиллигинга ўтади. Никоҳ шартномасига имзо чекишдан олдин бир ўйлаб қўй: ё уни отасидек азиз тут, ё уни отасининг ўзида қолдир.

1263. Оиланинг бузилишига нима сабаб бўлди: эр гўзал қоматга, хотин эса мол-дунёга учган эди.

هل تعلم :

في العهد العثماني كان على أبواب
المنازل مطرقتين، إحداهما صغيرة
والأخرى كبيرة ..
* فعندما يطرق الباب بالصغيرة :
يُفهم أن الذي يطرق الباب "امرأة"
فكانت تذهب سيده البيت وتفتح الباب..

* وعندما يُطرق بالكبيرة :
يُفهم أن بالباب "رجل" فيذهب رجل
البيت ويفتح الباب..

* وكان يوضع على باب المنزل الذي
فيه مريض "باقة ورد حمراء" :
ليعلم المارة والباعة والمتجولون
بوجود مريض في هذا المنزل فلا
يصدرون أصوات عالية..

.. يوماً كنا أمة عظيمة..

1264. Биласизми?

Усмонийлар даврида уйларнинг дарвозаси олдида иккита болғача турган. Уларнинг бири кичик, бири катта бўлган. Кичиги билан тақиллатишса, демак, аёл киши тақиллатяпти деб, дарвозани аёл киши очган. Каттаси билан тақиллатишса, эркак киши экан деб, дарвозани эркак киши очган.

Бемор бор хонадон дарвозасининг олдида бир даста қизил атиргул қўйилган. Кўчадан ўтаётганлар уларни кўриб, бу хонадонда бемор борлигини билиб, овозларини пастлатишган.

Ана шундай буюк уммат бўлганмиз...

1265. Аллоҳдан узоқлаштирувчи иллатлар билан – дангасалик, шахват, ёлғон, норозилик, мутаассиблик, қаҳр, ғазаб, муккасидан кетиш, қариқ кўриш, худбинлик, бузғунчилик (ғиштлири) билан девор қурма!

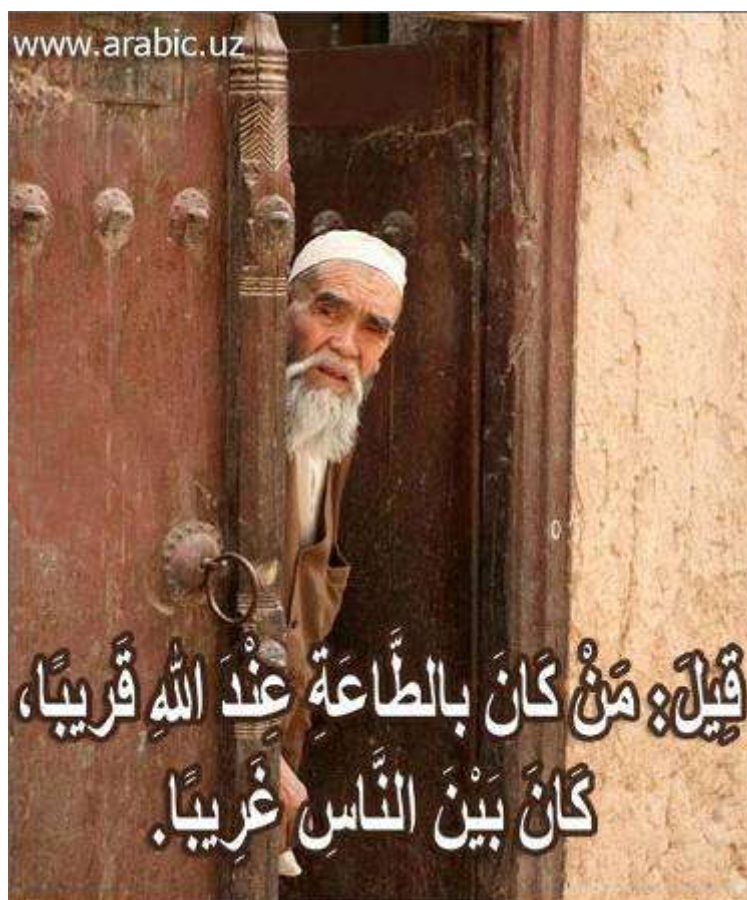

1266. Таҳорат олган эдим, қалбимдаги қайғу ариди. Сажда қилган эдим, нафсим ва руҳим хотиржам бўлди. Шунда Роббимнинг зикрисиз юришга қурбим етмаслигига ишонч ҳосил қилдим.

1267. Қуръонни ўрганган кишининг қадр-қиммати ортиб бораверади.

Имом Шофеъий

1268. «Тоат-ибодати билан Аллоҳга яқин бўлганлар одамлар орасида ғариб бўладилар», дейишган.

1269. Эшик ёпилди! Энди сени ҳеч ким кўрмаяптими? Аллоҳ бу ҳақда Қуръони каримда:

«Одамлардан яширадилар, аммо Аллоҳдан яшира олмаслар. (Ҳолбуки, У Ўзи рози бўлмайдиган гапни хуфёна келишаётганларида ҳам) улар билан биргадир», деган (*Нисо сураси, 108-оят*).

1270. «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:
«Аллоҳ таоло бирингиз бир ишни қилса, уни қойил қилиб
бажарганини яхши кўради», деганлар».
Байҳақий ривоят қилган.

1271. Хушуъ-хузуъсиз ўқиган намозинг савобсиз машаққатдир.

1272. Иқтидоринг ва ютуқларингга ҳасад қилмайдиган бирдан-бир инсон отангдир!

(Фарзанд отанинг мевасидир. Одамлар фарзанддаги ютуқни кўриб, бундай муваффақият ортида тургани учун «Отасига раҳмат», дейишади).

1273. Ёмонликка ёмонлик қайтариб, қарши тураверсак, ёмонлик қачон тугайди? Ахир Аллоҳ таоло Қуръони каримда «**Ким афв этиб, ислоҳ қилса, унинг ажри Аллоҳнинг зиммасидадир**», деган-ку! (Шууро сураси, 40-оят)

1274. Минг афсус... Шундай замонда яшяпмизки, ёмонликка ёмонлик қилмасанг, кўрқоққа чиқариб қўйишади.

1275. Опа – онанинг кичик нусхасидир.

1276. Бир ҳақим айтган экан:

«Ҳар бир нарса дастлаб кичик бўлади, сўнг катталашади. Лекин мусибат ундай эмас, у катта ҳолда бошланиб, сўнгра кичраяди.

Ҳар бир нарса кўпайган сари арзонлашади. Лекин одоб-ахлоқ кўпайган сари унинг нархи ошади.

1277. Ғазаб қилма!

Ғазабнинг аввали жунун, охири эса надоматдир!

1278. Ёмон авомга аралашидан кўра узлатда роҳат бор!
Умар розияллоху анҳу.

1279. Агар онанг (бирор иш буюриш учун) ака-укаларинг орасидан сени чақирса, билгинки, Аллоҳ сени ибодатга чорлабди!

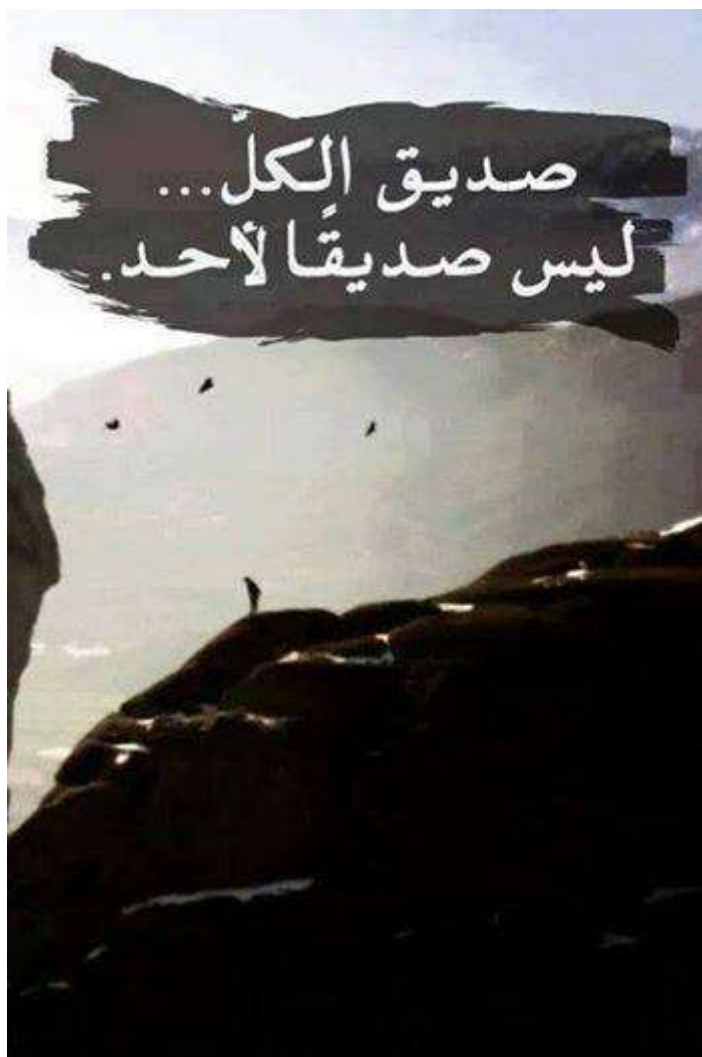

1280. Бирортангиз Аллоҳга иймон келтирган ҳолда тоғни қулатишга қасд қилса, уни албатта қулатади.

1281. Солиҳ зотлар эрталабдан яхши савдо қилишса, туш пайти келган харидорларга: «Ёнимиздаги дўконга киришлар, у ерда эрталабдан бери савдо бўлмади», дейишар эди.

«У қалбларда заррача ҳам ҳасад йўқдир!»

1282. Ҳаммага дўстман деган одам ҳеч кимга дўст бўлмайди!

1283. Ўлим – яхши кўрган кишиларингдан ажралиш эмас, солиҳ амалларингдан ажралишдир.

1284. Имом Аҳмаддан «Банда роҳат таъмини қачон топади?» деб сўрашди. У зот: «Жаннатга илк қадамини қўйганида», дедилар.

Аллоҳим! Бизга жаннатингни ҳисоб-китобсиз, азоб кўрсатмасдан насиб қил!

1285. Хавотир ўлимни тўсиб қола олмайди, лекин ҳаётдаги ҳаловатингни тўсади.

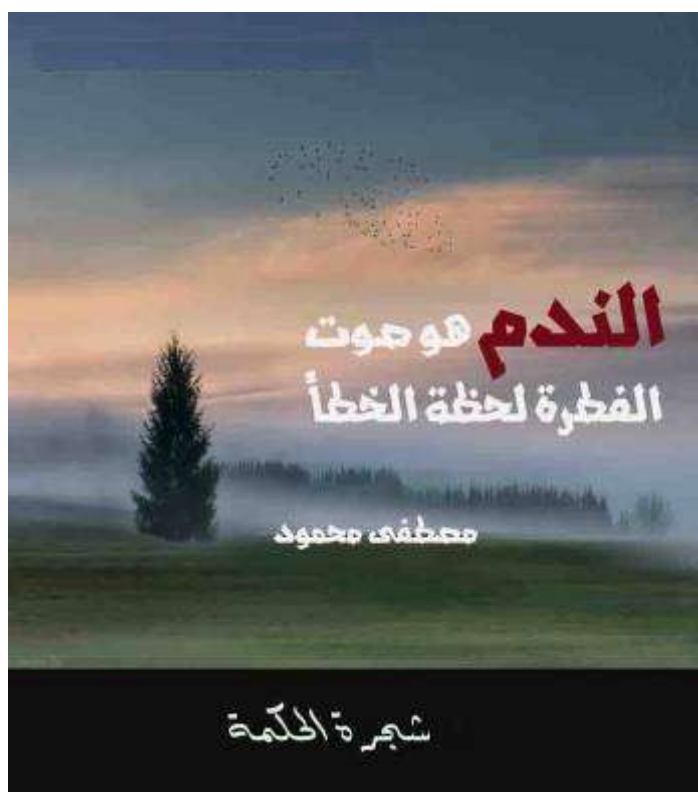
1286. Бераётган садақамиз камбағалнинг кўлига тушишидан олдин Аллоҳнинг ҳузурига етиб боришини аниқ ҳис қила олсак эди, олишдан кўра беришдан кўпроқ лаззат олган бўлур эдик.

1287. Ажойиб ҳикмат:
Мол-дунёнинг бўлса, пулдор дўстларинг кўпаяди.
Чиройинг бўлса, хушторларинг кўпаяди.

Ахлоқинг эса бир умрлик чинакам дўстларинг кўпаяди.

1288. Хато содир бўлган заҳоти надомат чекиш соф табиатнинг овозидир.

Мустафо Маҳмуд

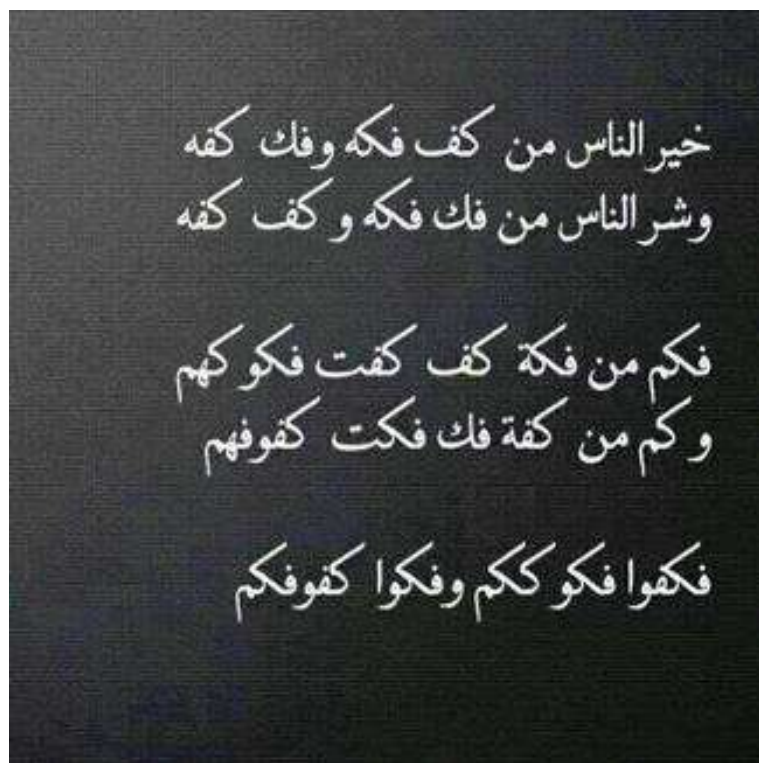
1289. Бир кишидан: «Намозингда қандай хушуъ қиласан?» деб сўрашди. «Олдимда Каъба, остимда сирот кўприги, ўнг томонимда жаннат, чап томонимда дўзах, орқа томонимда ўлим фариштаси турибди деб хаёл қиламан», деди у.

1290. «Ибодат бир касбдир. Унинг дўкони хилват, сармоясн такво, фойдаси эса жаннатдир».

1291. Баъзи эшиклар махсус рақамлар билан очилади. Баъзилари эса қўлни теккизиб, итариш билан очилади. Осмон эшиклари эса дуо билан очилади. «Ё Роббим! Ё Роббим! Ё Роббим!» десанг бас!

1292. Энг яхши одам тили қаттиқ, қўли очик кишидир.
Энг ёмон одам жағи очик, қўли қаттиқ кишидир.
Қанчадан-қанча тилини тийган камгаплар бор.
Қанчадан-қанча қўли очик сахийлар бор.
Тилингиз маҳкам, қўлингиз очик бўлсин!

إذا خنقك دُخان الأُلم
فافتح نافذة الدعاء
ليتجدد الهواء بكلمة
"يا الله"

1293. Агар захматдан диққинафас бўлсанг, ҳавони янгилаш учун «Ё Аллоҳ!» калимаси билан дуо дарчасини очгин!

للأسف..
هناك أغبياء..
يفسرون اللطف.. على أنه ضعفا!

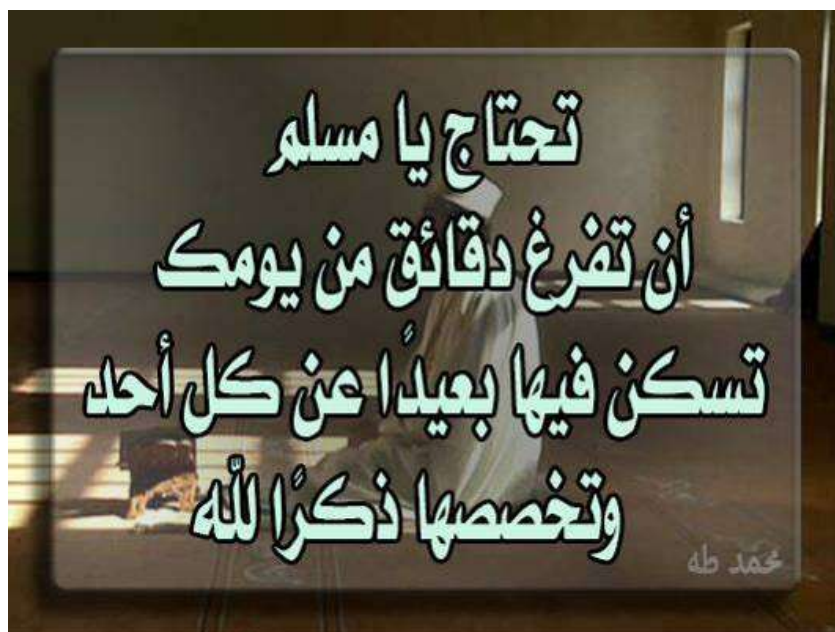
1294. Афсус!

Шундай аҳмоқлар борки, мулойимлик билан қилган илтифотингни заифлик деб билишади...

1295. Иброҳим Нахаъийдан ривоят қилинади:

«Сизлардан олдингилар уч хислат: ортиқча сўз, ортиқча овқат ва ортиқча уйқу туфайли ҳалок бўлишган».

1296. Мусулмон биродарим!

Бир кунингнинг бир неча дақиқасини хилватда Аллоҳнинг зикрига бағишлаб, тин олишга эҳтиёжинг бордир.

1297. Энг бахтли инсон – қалби илмга, тани сабрга тўлган, бориға қаноат қилган инсондир.

1298. Абу Сулаймон Доронийдан ривоят қилинадикки, у зот муножотларида: «Аллоҳим, мени гуноҳларим билан

талабгор бўлсанг, мен Сени афвинг билан талабгор бўламан. Сен мени бахиллигим билан талабгор бўлсанг, мен Сени сахийлигинг билан талабгор бўламан. Мени дўзахга киритсанг, дўзах аҳлига Сени севишимни айтаман», дер эдилар.

1299. Молик ибн Динор айтадилар:

«Уч нарсани уч нарса билан тия олсанг, мўминлардан бўласан: кибрни тавозеъ билан, ҳирсни қаноат билан ва ҳасадни насиҳат билан».

1300. Ҳасан Басрийдан ривоят қилинади:

«Одоби йўқнинг илми йўқдир. Сабри йўқнинг дини йўқдир. Тақвоси йўқнинг Аллоҳга қурбати йўқдир».

1301. Фиръавн «**Мен сизларнинг энг олий Роббингизман**», (*Назиъат сураси, 24-оят*) деганида Аллоҳ таоло қандай рад жавоб берганига эътибор беринг!

Аллоҳ Мусо ва Ҳорунларга: «**Фиръавнга боринглар, чунки у туғёнга кетди. Унга юмшоқ сўз айтинглари, шояд эсласа ёки кўрқса**» (*Тоҳа сураси, 43-44-оятлар*), деди.

Солиҳлардан бири ушбу оятни эшитиб, шундай деди: «Покдирсан, Роббим! «**Мен сизларнинг энг олий Роббингизман**» деган Фиръавнга шу қадар меҳрибонлик кўрсатган бўлсанг, «**Энг олий Роббимни поклаб ёд этаман**» деганларга меҳрибонлигинг қандай бўлар экан?!»

«**Сизлар учун ўзимдан бошқа илоҳ борлигини билмайман**», (*Қасос сураси, 38-оят*) деган Фиръавнга шу қадар меҳрибонлик қилсанг, «**Лаа илааҳа иллаллоҳ**» деганларга меҳрибонлигинг қандай бўлар экан!».

Аллоҳим! Сен афв қилувчисан, афв қилишни яхши кўрасан, бизларни афв эт!

1302. Одамларнинг мақтови сабабли фитнага учраганлар қанчадан-қанча!

Аллоҳ сатр қилгани, яъни гуноҳларини яширгани сабабли ғурурга кетганлар қанчадан-қанча!

(Ҳолбуки, Аллоҳ таоло уларнинг гуноҳларини ошкор қилмай, яшириб турибди, холос).

Неъмат сабабли истидрож қилинганлар қанчадан-қанча!

(Улар «Бу неъматларга ҳақли бўлганимиз учун Аллоҳ бизга беряпти», деб ўйлашади, ҳолбуки, Аллоҳ улар учун арқонини узун ташлаб қўйган бўлади).

Буларнинг барчаси уқубат ва таҳқир бўлса-да, жоҳиллар уларни каромат деб ўйлашади.

1303. Агар осий кимга осийлик қилаётганини, У Зотнинг нақадар буюклигини билганида эди, бутун умр мағфират сўраб ўтган бўлар эди.

1304. Келажакнинг номаълумлигидан қўрқма! Уни маълум Роббимиз белгилайди.

1305. Садақанинг фазилатларидан:

Билиб қўй: сен садақанинг савобига қанчалик муҳтож бўлсанг, сен садақа берган одам ўша садақага бундан ҳам муҳтожроқдир!

كم هي جميلة تلك التربية ..

1306. Бола отасига: «Эшик олдида ахлатчи турибди», деди. Шунда ота: «Ўғлим! Ахлатчи бизмиз, у эса тозаловчи, бизга ёрдам бергани келди», деди.

Нақадар гўзал тарбия!

1307. Тақиқланган нарсага йўликқандан кейинги насиҳат ўлимдан кейинги дорига ўхшайди.

1308. Тунда намоз учун қилган таҳоратингнинг суви ҳамда совқотгандаги титроғинг тоғдек хатоларни парчалаб ташлашга кафилдир.

الأسد يتعمد الشعور بالألم عندما يعضه
طفله .. لتشجيعه وإشعاره بأنه يملك
القوة !

1309. Ота шерни ўз боласи тишласа, атайлаб оғриқни ҳис этишга ҳаракат қилар экан. Бундан мақсади – боласининг кучли эканини билдириб, уни янада шижоатлантириш экан.

مر سيدنا عمر بن الخطاب رضي الله عنه
ذات يوم برجل في السوق.
- فإذا بالرجل يدعوا ويقول اللهم اجعلني
من عبادك القليل...
اللهم اجعلني من عبادك القليل.
فقال له سيدنا عمر ..
...من أين أتيت بهذا الدعاء ..؟؟
... فقال الرجل ...
ان الله يقول في كتابه العزيز ..
وقليل من عبادي الشكور.
فبلى سيدنا عمر.....
وقال كل الناس أفقه منك يا عمر!!

1310. Саййидимиз Умар ибн Хаттоб бир куни бозорда бир кишининг олдидан ўтдилар. Ҳалиги киши: «Аллоҳим, мени озчилик бўлган бандаларингдан қилгин! Аллоҳим, мени озчилик бўлган бандаларингдан қилгин» деб дуо қилаётган экан. Шунда Умар розияллоҳу анҳу: «Бу дуони қаердан олдинг?» деб сўрадилар. У киши: «Аллоҳ Ўзининг азиз Қуръон Китобида: **«Бандаларимдан шукр қилувчилари оздир»** (Сабаъ сураси, 13-оят) деган-ку», деди. Шунда Умар розияллоҳу анҳу йиғлаб, «Эй Умар, одамларнинг барчаси сендан фақихроқ», дедилар.

1311. Инсон бахтсизлигининг ярми – ўзида йўқ нарсани бор қилиб кўрсатишга уринишдадир.

1312. Буюклар доим сўзлайдилар.

Ҳақим ва донишмандлар доим қулоқ соладилар.

Доно ва ақллилар доим таълим оладилар.

Аҳмоқлар ҳар доим танқид қиладилар.

Ёвузлар эса буларнинг барчасини барбод қиладилар.

1313. Ҳаётида муваффақиятга эришган бирор кишини кўрмадимки, ота-онасига яхшилик қилмаган бўлса.

1314. Имкониңг борича Аллоҳдан кўрқ!

Бугун Аллоҳ сендан зарра мисқолича яхшилиқни қабул қилади.

Эртага одамларга бир дунё олтин улашсанг ҳам қабул қилмайди.

1315. Ҳар қандай кўрқинч хавотирдир, фақат Аллоҳдан кўрқиш ҳаловатдир.

1316. «Муваффақиятга эришдим» дема, «Аллоҳ мени муваффақ қилди», дегин.

«Тўғри иш қилдим» дема, «Аллоҳ мени тўғри ишга йўллаб қўйди», дегин.

«Ишлаб топдим» дема, «Аллоҳ мени ризқлантирди», дегин.

«Отган пайтингда сен отмадинг, балки Аллоҳ отди» оятини бир эсла (*Анфол сураси, 17-оят*).

Ахир фикр юритмайдиларми?!

1317. «Титаник» кемасини дунёдаги энг кучли кемасозлар қуришган. Нуҳ алайҳиссаломнинг кемаси эса Аллоҳ азза ва жалланинг ваҳийси билан (бу соҳани билмайдиган киши томонидан) қурилган.

Аввалгиси ғарқ бўлиб, чўкиб кетган.

Иккинчиси бутун инсониятни ўз бағрида кўтариб, уни ҳалокатдан қутқарган.

Муваффақиятга эриштирувчи Зот покдир!

1318. Хотираси кучли одамга ҳавас қилманг, чунки у қайғули онларини ҳам унута олмайди!

1319. Бир болакай дадасига: «Дада, фақат «иншааллоҳ» деманг», деди (яъни «Иншааллоҳ дейсиз-да, кейин сўраган нарсавни олиб бермайсиз», демоқчи).

Фарзандларингизни бу гўзал сўздан нафратлантириб қўйманг!

(Ҳаммамизга маълумки, фарзандимиз бирор нарсани олиб беришни сўраса, кўпинча «Худо хоҳласа, олиб бераман», деймиз-да, олиб бермаймиз. Оқибатда бола «Худо хоҳласа» деган сўз ваъдани бажармасликка баҳона экан деб ўйлаб қолади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан асҳоби Қаҳф ҳақида сўрашга эди, «Эртага жавоб бераман», дедилар. «Иншааллоҳ» демадилар. Натижада асҳоби Қаҳф ҳақидаги оятнинг нозил бўлиши ўн беш кунга кечикди. Шунда Аллоҳ таоло: «Бир нарса ҳақида зинҳор «Буни эртага албатта қиламан», дема. Балки «Аллоҳ хоҳласа», дегин» оятини нозил қилган (Қаҳф сураси, 23-24-оятлар).

1320. Дўстларнинг яхшиси сени Аллоҳ йўлида яхши кўради, сенга Аллоҳни эслатади, сени Аллоҳнинг азобидан қўрқитади, сени Аллоҳга йўлиқишга рағбатлантиради.

Мана шу охират куни учун энг яхши озуқадир.

1321. Хиёнат инсоннинг табиатида бўлади, бунга вазиятни баҳона қилманг!

1322. Онангга жаннатдек муомалада бўл. Онангга яхши муомала қилсанг, жаннатга яқинлашасан, ёмон муомала қилсанг, жаннатдан узоқлашасан.

1323. Намозингда баъзи дўстларинг, яқинларингнинг ҳаққига хайри дуолар қиласан. Бу махфий, лекин ниҳоятда гўзал иш. Худди шунга ўхшаш баъзи ишлар борки, уларнинг гўзаллиги яширинлигидадир.

1324. Ҳаёт сенга шафқатсиз бўлган онларда бошқаларга ҳам худди шунингдек шафқатсиз бўлишдан эҳтиёт бўл!

1325. Одамларни Аллоҳ томон йўллаб, ўзинг йўлни йўқотиб қўйишдан эҳтиёт бўл!

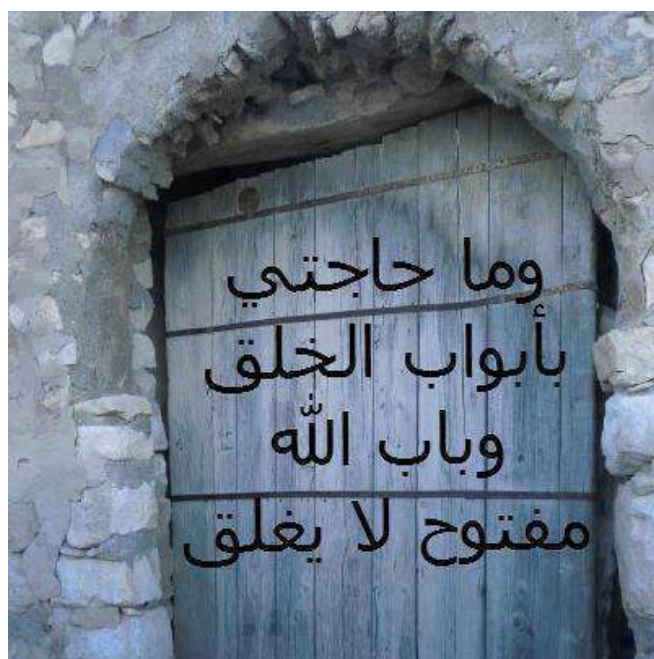
Одамларга жаннатга кириш учун ўзинг кўприк бўлсанг-да, кейин бу кўприкни дўзахга улоқтириб ташлашса! Мана шу нарсадан Аллоҳдан паноҳ тилагин!

1326. Ҳар қандай ишнинг икки қоидаси бор:

1: Уни қилишни бошла!

2: Уни қилишда бардавом бўл!

1327. Аллоҳнинг ёпилмас эшиги очиқ экан, халойиқнинг эшигига не ҳожат!

1328. Ҳаётинг шукр ва истиғфор ўртасида бўлсин. Зеро, нафсимиз неъматдан, ҳаётимиз эса гуноҳдан холи эмас.

1329. Баъзиларнинг муаммоси шуки, улар қулоғи билан кўради!

1330. Ҳеч ким орзу-ниятларингни ўзингчалик тушунмайди. Истихора қил, маслаҳат сол, тажрибали кишиларнинг насихатига қулоқ тут, кейин эса ўзинг ишонган нарсани қил. Зеро, бу бировнинг эмас, сенинг ҳаётингдир.

1331. Ҳар қандай эгилиш белни букиб, зўриқтиради. Лекин намоздаги эгилиш руҳни юксалтиради.

1332. Тунда таҳажжуд намози ўқиладиган уйлардан нур таралиб туради. Бу нурни жамики осмон аҳли кўради.

1333. Худхуд (сассикпопишак) бутун бир умматнинг Исломга киришига сабабчи бўлди.

Чумоли катта бир лашкарнинг йўлини ўзгартирди.

Қарға инсониятга ўликни дафн қилишни ўргатди.

Кит бир пайғамбарнинг нажотига сабабчи бўлди.

Фил Каъбани бузишдан бош тортди.

Аммо кўпчилик одамларнинг «чорвалар кабидир. Балки янада адашганроқдир» (Аъроф сураси, 179-оят).